

ЗМІСТ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ТРУДОВОГО НАВЧАННЯ ТА ТЕХНОЛОГІЙ ДО ПЕДАГОГІЧНОЇ ВЗАЄМОДІЇ ЯК ОБ'ЄКТ ПРОЕКТУВАННЯ

В статті акцентовано увагу на важливості проектування змісту підготовки фахівців як педагогічній проблемі. Проаналізовано сучасні підходи до компонентів побудови змісту освіти. Визначено, що основними компонентами побудови змісту підготовки майбутніх вчителів трудового навчання та технологій до педагогічної взаємодії є: джерела змісту; чинники, що впливають на зміст освіти; принципи добору змісту освіти, критерії визначення конкретного змісту навчального матеріалу; методи добору змісту навчального предмету. Розкрито зміст професійної підготовки майбутніх вчителів технологій до педагогічної взаємодії як цілісної системи, яка включає ціннісно-мотиваційний, когнітивний, діяльнісний, особистісний і творчий компоненти та забезпечує формування готовності до педагогічної взаємодії. Проаналізовано дослідження щодо виділення рівнів освіти. На основі узагальнення розглянуто проектування змісту освіти майбутніх вчителів трудового навчання та технологій до педагогічної взаємодії на чотирьох рівнях: рівень освітньо-професійної програми; рівень навчальних планів; рівень навчальної програми дисципліни; рівень навчальної теми. Відображено вимоги до проектування змісту на кожному з визначених рівнів.

Ключові слова: зміст, підготовка, вчитель трудового навчання та технологій, педагогічна взаємодія, проектування.

Оновлення змісту підготовки фахівця одна з ключових проблем освіти, якій приділяють увагу науковці. Сутність педагогічного проектування та його закономірності досліджувалися В. Безруковою, В. Беспалько, О. Заїр-Бек, О. Коберником, В. Монаховим, Н. Суртаєвою, В. Цісарук та ін. Зокрема О. Заїр-Бек зазначає, що “творчість як створення й реалізацію педагогічних задумів, спрямованих на вдосконалення освіти, її розвиток і перетворення в конкретних умовах, можна визначити поняттям “педагогічне проектування”, виділяючи завдання з удосконалення педагогічних процесів як специфічний тип педагогічних завдань, а проектування – як особливий вид діяльності педагога” [3, с. 25]. Головна перевага педагогічного проектування як напряму прикладних досліджень полягає, на думку О. Заїр-Бек, у науковій конструктивності, що є “особливою функцією проектування на відміну від виявлення й опису загальних педагогічних закономірностей, притаманних педагогіці як науковій галузі в цілому” [3, с. 30].

Для забезпечення ефективності проектування змісту підготовки майбутніх вчителів технологій до педагогічної взаємодії було визначено основні компоненти побудови змісту освіти за Н. Коваленко [4]: джерела змісту, соціальний досвід, що включає в собі на кожному рівні розвитку суспільства змістову та процесуальну складові; чинники, що впливають на зміст освіти; принципи добору змісту освіти, які виступають як методологічні елементи системи орієнтирів у процесі добору змісту; критерії, як безпосередні інструменти визначення конкретного змісту навчального матеріалу; методи добору змісту навчального предмету, які нерозривно пов'язані з методами його побудови.

Для проектування змісту підготовки майбутніх вчителів технологій до педагогічної взаємодії важливо визначити джерела та чинники його добору та конструювання. Зокрема І. Лернер наголошував, що проектування змісту освіти передбачає обов'язкове виявлення джерел та факторів, які впливають на визначення та формування змісту освіти у їх конкретному втіленні [5].

В контексті нашого дослідження схиляємося до підходу висвітленого в Енциклопедії освіти, відповідно до якого основним **джерелом змісту** підготовки майбутніх вчителів

технологій до педагогічної взаємодії є соціальний досвід людства, закріплений у матеріальній та духовній культурі [2, с. 321].

У педагогіці й у філософії найбільш ефективними засобами поширення соціального досвіду є взаємодіючі системи освіти, виховання й культури. Суспільство залучаючи людину до накопичених матеріальних і духовних цінностей, тим самим залучає її до взаємодії цих систем, перетворюючи особистість на суб'єкта їх взаємодії. Таким чином, соціальний досвід розглядається нами як набуття фахівцем суспільних цінностей, норм, успішність набуття яких залежить від гармонії взаємодії з іншими суб'єктами, чинниками, соціальними факторами.

Наступним важливим компонентом проектування змісту є чинники. В контексті нашого дослідження пріоритетними чинниками проектування змісту професійної підготовки майбутніх вчителів технологій до педагогічної взаємодії є: урахування практичного значення змісту навчального матеріалу для формування готовності до педагогічної взаємодії, урахування доцільності збагачення ціннісно-мотиваційної та комунікативної сфер особистості майбутнього фахівця, які створюють передумови для ефективного здійснення педагогічної взаємодії.

Аналіз основних підходів дозволив виокремити наступні принципи проектування змісту підготовки майбутніх вчителів технологій до педагогічної взаємодії: науковості; послідовності та наступності, системності; діагностичного цілепокладання; професійної спрямованості; структурованості та завершеності; урахування соціальних умов і потреб суспільства щодо налагодження взаємодії; відповідності змісту освіти цілям підготовки фахівця; принцип структурної єдності змісту освіти на різних освітніх рівнях; єдності змістової і діяльнісної сторін підготовки фахівця до взаємодії; доступності й доцільності змісту підготовки; співвідношення суспільно значущих цінностей, знань, способів діяльності з реалізацією права студента на вибір професійно орієнтованого змісту підготовки.

Грунтуючись на дослідженнях Ю. Бабанського, І. Лернера, М. Скаткіна було визначено критерії добору та структурування змісту підготовки майбутніх вчителів технологій до педагогічної взаємодії: критерій цілісного відбиття у змісті освіти завдань формування всебічно розвиненої особистості; критерій високої наукової і практичної значущості змісту освіти; критерій врахування структури фінансів як науки та фінансового ринку, як відображення фінансових відносин у суспільстві; критерій відповідності науковості змісту навчального матеріалу та доступності його для студентів; критерій відповідності обсягу змісту навчального матеріалу наявному часу на його опанування студентами; критерій відповідності змісту освіти наявному навчально-методичному та матеріальному забезпеченню ВНЗ; навчальний матеріал має добиратися в контексті потреб майбутньої професійної діяльності та сприяти нагромадженню досвіду самостійної, творчої роботи; зміст навчального матеріалу і процес його засвоєння повинні забезпечувати формування емоційно-ціннісного ставлення до майбутньої професійної діяльності.

Враховуючи цілі підготовки майбутніх вчителів технологій, структурні компоненти педагогічної взаємодії, чинники й принципи проектування змісту, визначимо основні структурні компоненти змісту підготовки студентів до педагогічної взаємодії. Цікавим в контексті нашого дослідження є підхід Б. Гершунського, який зміст професійного навчання потрактує як “педагогічно обґрунтовану, логічно впорядковану й текстуально зафіксовану в навчальних програмах наукову інформацію про матеріал професійної спрямованості, що підлягає вивченню, подану в згорнутому вигляді, яка визначає зміст діяльності педагогів і пізнавальної діяльності студентів з метою опанування всіма компонентами змісту професійної освіти відповідного рівня і профілю” [1, с. 12].

В Енциклопедії освіти зміст вищої освіти розглядається як педагогічно сформована система знань, умінь і навичок, досвіду творчої діяльності й емоційно-ціннісного ставлення до світу, засвоєння якої забезпечує якості особи, її професійний, інтелектуальний, етичний,

естетичний, емоційний і фізичний розвиток [2, с. 321].

Ґрунтуючись на дослідженнях В. Краєвського, А. Хуторського, І. Лернера зміст професійної підготовки майбутніх вчителів технологій до педагогічної взаємодії розглядаємо як систему представлену наступними компонентами: ціннісно-мотиваційним, когнітивним, діяльнісним, особистісним та творчим (рисунок 1).

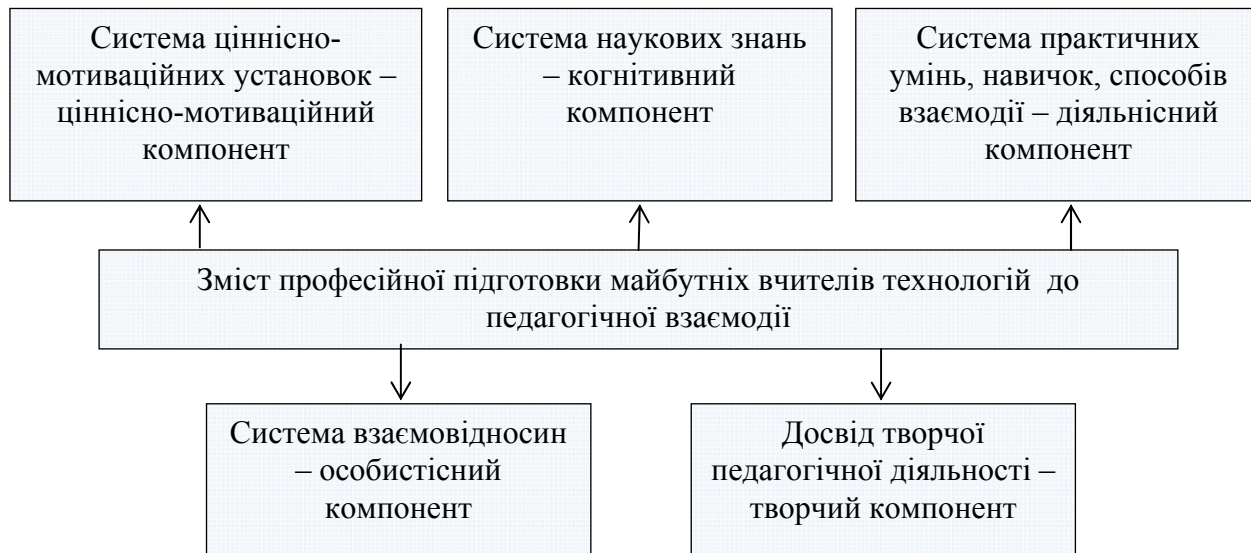

Рис. 1. Компоненти змісту підготовки майбутніх вчителів технологій до педагогічної взаємодії

Кожний компонент змісту у цій системі виконує певні функції, спрямовані на реалізацію загальної мети професійної підготовки фахівця. Саме мета є системоутворювальною складовою проектування змісту та дозволяє з'єднати в єдине ціле всі компоненти.

Відмітимо, що проектування змісту освіти, науковці розглядають на різних рівнях. Узагальнивши основні підходи та враховуючи ієрархію цілей, зміст підготовки майбутніх вчителів технологій до педагогічної взаємодії розглядаємо на чотирьох рівнях: рівень освітньо-професійної програми; рівень навчальних планів; рівень навчальної програми дисципліни; рівень навчальної теми. Розглянемо вимоги до проектування змісту підготовки майбутніх вчителів технологій до педагогічної взаємодії на кожному з визначених рівнів.

Проектуючи освітньо-професійну програму було враховано наступні вимоги: відповідність професійним стандартам / стандартам вищої освіти; відповідність змісту освітньої програми вимогам ринку праці; дотримання оптимального переліку складових професійної компетентності; відповідність змісту результатів навчання складовим професійної компетентності; достовірність забезпечення зв'язків між результатами навчання та навчальними дисциплінами; дотримання логічної послідовності вивчення дисциплін; відсутність дублювання змісту навчання в різних дисциплінах.

Освітньо-професійна програма є основою для проектування навчальних планів, під яким традиційно розуміється документ, що визначає перелік навчальних дисциплін, порядок (послідовність) їхнього вивчення та кількість годин, які відводяться на вивчення кожної з них. З іншого боку, навчальний план розглядаємо як нормативно-управлінський документ навчального закладу, який характеризує специфіку змісту освіти й особливості організації навчально-виховного (освітнього) процесу. Звідси, проектування навчального плану підготовки майбутніх учителів технологій повинно відповідати певній логіці: 1) загальна характеристика плану – цільова спрямованість, стратегічні і тактичні орієнтири побудови

змісту професійно-педагогічної підготовки студентів; 2) наукові ідеї (принципи), покладені в основу структури і змісту плану; 3) характеристика компонентів плану – навчальних програм, які складають його основу; 4) особливості інваріантного та варіативного компонентів; 5) прогноз освітніх результатів [6].

Проектування змісту навчальної дисципліни відповідно до навчального плану відповідає третьому рівню й відбувалося з дотриманням відповідної послідовності дій: проектування результатів навчання з дисципліни; компонування інформаційного поля; визначення базового (опорного) навчального матеріалу; формування дидактичних одиниць навчального матеріалу; побудова структурно-сислової моделі навчального матеріалу графо-матричним методом; дозування навчального матеріалу та розробка тематичного плану.

На четвертому рівні на засадах міждисциплінарного підходу було доповнено зміст окремих навчальних дисциплін темами, що сприяють формуванню готовності майбутніх вчителів трудового навчання та технологій до педагогічної взаємодії. Ми виходили з того, що одним із напрямів педагогічного проектування змісту підготовки фахівця є його конструювання, тобто подальша деталізація створеного проекту, яка враховує конкретні умови діяльності та потенціал фахівців певної спеціальності. Відповідно до теми дослідження було враховано умови діяльності вчителів трудового навчання та технологій та вимоги до їх професійної підготовки в аспекті налагодження педагогічної взаємодії.

Таки чином, проектування змісту освіти є однією з важливих проблем, вирішення якої дозволяє системно та цілісно підходити до підготовки майбутніх вчителів трудового навчання, здатних компетентно вирішувати навчально-виховні завдання педагогічно взаємодіючи із суб'єктами освітнього процесу. Подальших досліджень потребує методичні аспекти реалізації змісту в професійній підготовці фахівців.

Використана література:

1. *Гершунский Б. С.* Педагогическая прогностика : методология, теория, практика / Б. С. Гершунский. – К. : Вища школа, 1986. – 200 с.
2. *Енциклопедія освіти / Акад. пед. наук України ; головний ред. В. Г. Кремень.* – К. : Юрінком Інтер, 2008. – 1040 с. – С. 321.
3. *Заир-Бек Е. С.* Теоретические основы обучения педагогическому проектированию : дис. ... доктора пед. наук : 13.00.01 / Заир-Бек Елена Сергеевна. – СПб., 1995. – 410 с.
4. *Коваленко Н. Д.* Методы реализации принципа профессиональной направленности при отборе и построении содержания общеобразовательных предметов в высшей школе : дисс. ... канд. пед. наук. / Н. Д. Коваленко. – Майкоп, 1995. – 158 с.
5. *Лернер И. Я.* Понятие фактора и источника формирования содержания образования / И. Я. Лернер // Теоретические основы содержания общего среднего образования / под ред. В. В. Краевского, И. Я. Лернера. – М. : Педагогика, 1983. – 352 с.
6. *Оршанський Л. В.* Зміст багаторівневої вищої технологічної освіти як об'єкт педагогічного проектування / Л. В. Оршанський // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методи навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. – 2012. – Вип. 29. – С. 170-176.

Андрощук И. В. Содержание подготовки будущих учителей трудового обучения и технологий к педагогическому взаимодействию как объект проектирования.

В статье акцентировано внимание на важности проектирования содержания подготовки специалистов как педагогической проблеме. Проанализированы современные подходы к компонентам построения содержания образования. Определено, что основными компонентами построения содержания подготовки будущих учителей трудового обучения и технологий к педагогическому взаимодействию являются: источники содержания; факторы, влияющие на содержание образования; принципы отбора содержания образования, критерии определения конкретного содержания учебного материала; методы отбора содержания учебного предмета. Раскрыто содержание профессиональной подготовки будущих учителей технологии к педагогическому взаимодействию как целостной системы, включающей ценностно-мотивационный, когнитивный, деятельностный, личностный и творческий компоненты и обеспечивающей формирование готовности к педагогическому взаимодействию. Проанализированы исследования где изучалась

проблема виділення рівней образования. На основе обобщения рассмотрено проектирование содержания образования будущих учителей трудового обучения и технологий к педагогическому взаимодействию на четырех уровнях: уровень образовательно-профессиональной программы; уровень учебных планов; уровень учебной программы дисциплины; уровень учебной темы. Отражены требования к проектированию содержания на каждом из определенных уровней.

Ключевые слова: содержание, подготовка, учитель трудового обучения и технологий, педагогическое взаимодействие, проектирование.

Androshchuk I. V. Content of training of future teachers of handicraft and technologies for pedagogical interaction as the object of planning.

The article focuses attention on the importance of planning the content of specialist training as a pedagogical problem. Modern approaches to the components of the structure of education content are analyzed. The sources of content; factors that affect the content of education; principles of selection of the content of education, the criteria of defining the specific content of teaching material; the methods of selection of a subject content are defined as the main components of the content of training of future teachers of handicraft and technologies for pedagogical interaction. The content of professional training of future teachers of technologies for pedagogical interaction as a comprehensive whole that includes motivation-value, cognitive, activity, personality and creative components and ensures formation of readiness to pedagogical interaction is examined. Research into distinguishing education levels is analyzed. On the basis of generalization the article presents planning the content of training of future teachers of handicrafts and technologies for pedagogical interaction on the following levels: the level of an educational-professional program; the level of a syllabus; the level of a subject curriculum; the level of a learning topic. The requirements to planning the content on each level are presented.

Keywords: content, training, teacher of handicraft and technologies, pedagogical interaction, planning.

УДК 378.091.12.011.3–051:62/64:004(045)

Борщ М. В.

**ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ
ДО ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ВИЩІЙ ШКОЛІ**

У статті проаналізовано інформаційні технології, які дозволяють створювати нові або оновлювати існуючі форми взаємодії суб'єктів навчання. Викладач в цьому випадку виконує допоміжну роль, підказуючи стратегії надання інформації або допомагаючи їм реалізувати навчальні завдання. З мени радикальної точки зору нові технології розглядаються зазвичай в контексті комп'ютерних тренувальних програм, як засіб контролю за ходом рутинної діяльності студентів в передбачених ситуаціях. Доведено, що навчання в умовах використання ІТ вимагає знання і умілого використання різноманітних форм організації навчального процесу, постійного їх вдосконалення й модернізації: розробки як нових форм організації навчального процесу, так і розгляду питань, що стосуються використання персональних комп'ютерів у сучасних умовах. Засоби ІТ у навчанні сприяє збільшенню частки самостійної навчальної діяльності й активізації студента через розвиток його здатності до освіти, самонавчання, самовиховання, самоактуалізації, самореалізації та спрямування на переорієнтацію навчально-виховного процесу з суто репродуктивних механізмів мислення на базі належного інформаційного забезпечення.

Ключові слова: комп'ютеризація, телекомунікації, інформаційні технології, професійна підготовка, самостійність.

Сьогодні важко уявити освічену людину, фахівця у будь-якій галузі знань без вміння використовувати комп'ютерну техніку для розв'язування виробничих, наукових чи педагогічних проблем. Комп'ютеризація настільки глибоко інтегрувалась у діяльність людини, пов'язану із управлінням виробництвом, забезпеченням надійного зв'язку, зберіганням та опрацюванням інформації, організацією фінансових, матеріальних та інтелектуальних потоків, що стала практично невід'ємною її частиною.